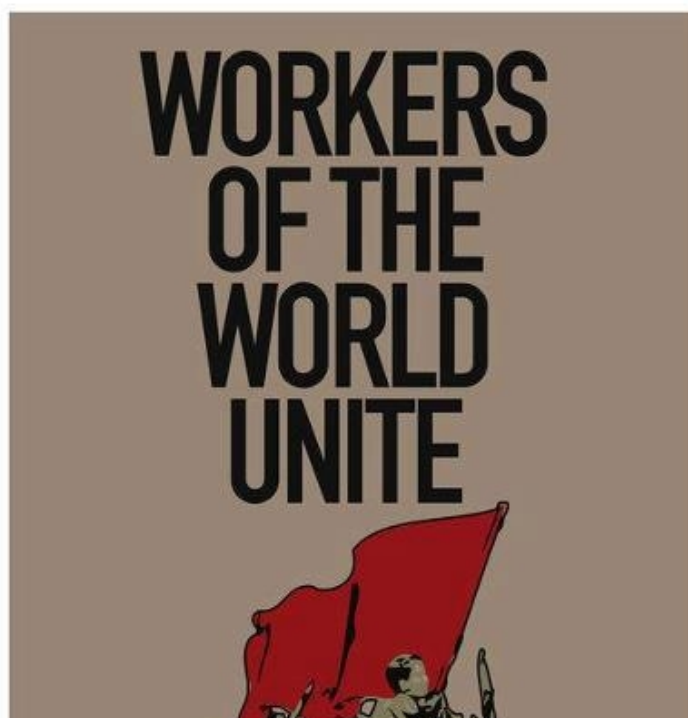

De Te Fabula Narratur

Anarcho - Kommunista Kiadó

Paul Mattick

Riport

Paul Mattick : Riport

John Jacob Astor édesanyja nagy büszkén mesélte mindenkinek, hogy kisfiának napi átlagszükséglete 75 dollár. Csak a játékszerek, amiket két-három év alatt eltört, megközelítőleg hatezer dollárt értek . Senki sem kételkedett abban , hogy John Jacob ifjúsága boldog volt . Ami azonban ennél sokkal többet jelentett, boldog ifjúságát nem rontotta meg semmi . Nem lett tékozló és nem hasonlított azokhoz a szerencsés örökösökhöz , akiknek viselt dolgaival tele vannak az újságok. Ellenkezőleg . Visszavonultan élt és élete tökéletesen összhangban volt arcának örökös savanyú kifejezésével . Szerelmi ügyei hosszú időn át tragikusak voltak és a világ jogosan lepődött meg, amikor váratlanul , hírül adta a csinos Miss French- csel való házasságát .

Az esküvő a ház tradícióinak szellemében, bizalmas egyszerűségben zajlott le . Newport, kicsiny, de történelmi templomában . A helyiség virágkereskedőit nagy csalódás érte, mert John Jacob a virágokat és pálma dekorációkat birtokáról hozatta. Newport mégis hetekre az amerikaiak érdeklődésének középpontjába került és dicsősége visszatükröződött polgárainak arcán, bármilyen nagyot is csalódtak anyagi várakozásaikban.

Az ifjú pár rezidenciájában, a fogadóterem asztalain voltak kiállítva a nászajándékok. Az ajándékozók neveit nem hozták nyilvánosságra, de rettenthetetlen riporterek megállapították, hogy az ajándékok között négy tucat ezüst teríték és nagyon sok ritka régi metszet is volt. A kertben felfedeztek egy ízléses földszínű tizenhat hengeres autót. Azt, hogy milyen volt az ékszer, amit John Jacoc szép feleségének elefántcsontkezére és porcellán szerű füleire rakott, nem volt megállapítható, csak az árát - másfélmillió dollárba került , ezt sikerült megtudni .

Azután az Astorok „Superb” magán vagonjában, melyet a Pennsylvania - Pacific expresszhez csatoltak, elindultak a nászútra. Boldog emberek ! A közönség természetesen élénk figyelemmel kísérte az ifjú pár mézesheteit . Hiszen mindenkinek megvoltak a saját reményei, vagy legalább emlékei. Az expressz rövid Chicagó-i tartózkodása alatt interjú reményében tucat számra rajzoltak a riporterek a vonat körül. Az Astorok azonban elfüggönyözték az ablakokat, nem kértek az olcsó népszerűségből és a riportereket hat magándetektív természetük szerint gorombán, vagy udvariasan világosította fel az Astorok szerénységéről . Csak jelszóval lehetett a lefüggönyözött ablakokig jutni. A sajtó kénytelen volt a szakács interjújával megelégedni, aki rendkívül megtisztelve érezte magát és nyilvánosságnak átengedte vásárlási jegyzékét. A világ megtudta, hogy az

Astor-ház Vancouverig tartó útján nyolc tyúkot, két bárányt és három nyolcfontos portehouse-szeletet szándékozik elfogyasztani . Megtudta továbbá, hogy osztrigák, kagylók, grapefruit, barack, ananász, görögdinnye is hivatva vannak John Jacob, valamint feleségének finom ínyét felfrissíteni. Ha eltekintünk a különböző boroktól, megállapítható hogy az Astor-ház gyomorkérdésekben is fölöttébb egyszerű volt, amit a világ nagy meglepéssel vett tudomásul.

A napilapoknak azért vannak milliós példányszámai , mert nevelő, hazafias, kereskedelmi, irodalmi és tudományos értékeiken túl, ezer más célt is szolgálnak. Nem csak gondolatainkat és nemcsak szemeinket foglalkoztatják, hanem csomagoló papírként felhasználva megakadályozzák a folyékony sajt szagának tovaterjedését, turistáknak nélkülözhetetlen; mint tábortűz alagyújtó, stb. A világ egy része John Jacob Astor kulináris igényeiről értesül belőlük, az emberiség másik része pedig kitergeti a parkok pázsitjára és lepedőnek használja. Az emberiségnek ezen utóbbi részéhez tartozott Walter Nokofsky aki jó ideje már abból élt , hogy végigkutatta a város szemetesládáit . A közigazgatás a polgárok védelmébe ajánlotta a parkokat és az utcák tisztántartása érdekében költséget nem kímélve, felállította fentebb említett szemetesládákat . Nokofsky viszont ismerőseinek figyelmébe ajánlotta, hogy reuma ellen újságpapírral védekezzenek és a szemetesládák tisztántartásával legyenek a hatóságok segítségére. Ime, itt újra megmutatkozik, hogy ezen a világon minden harmonikusan illeszkedik össze.

Csak felületes demagógok és rossz írók akarják a világot éles ellentétekben ábrázolni. Csak olcsó sikerhajhászok vetemednek ilyen ízléstelen szembeállításokra, mint John Jacob Astor és Walter Nakofsky életének összevetése . Végeredményben ezek végletek, egyedülálló kivételes sorsok . A véletlen sodorta őket speciális helyzetükbe. Egy-egy pillanatra csodálatot, vagy undort ébreszthetnek, de az igazi étellel szemben nem egyebek ezek, mint váltakozó moziműsorok. Semmit sem bizonyítanak és semmit sem magyaráznak meg. Mégis, ha olyan elánnal foglalkoznak John Jacobbal, nem szabad rossz néven venni, ha valaki Walter Nakofsky életére akar vetni egy röpke pillantást. Ez annál is könnyebb, mert nem kell jelszó, nem riasztanak vissza széles vállú detektívek és nem szégyeníthet meg egy nyavalyás szakács felfuvalkodottsága sem . Nokofsky sohasem tagadná meg az interjút. Unottan mutatna a szemetesládákra és megértően ajánlaná fel újságjának felét.

Rose Tisachny asszony tudta mi az a nászút. Az ő nászútja már tíz éve elmúlt és csak három napig tartott. De elmúlhatatlanul élt benne annak emléke és oly közelinek érezte, mint a kis George kezét, aki mellette

típett és a park üdítő levegőjében sem felejtette el, hogy éhes . Olcsó nászút volt. Társasutazás a Niagarához. Az eredményéhez képest azonban elég drága. Amilyen rövid volt az út, olyan rövid volt a boldogság. George születése, mint kellemetlen esemény jelentkezett. Ennél is kellemetlenebb volt, hogy apja keresetének várt lassú emelkedése nem következett be. Ez a remény volt a nászút tulajdonképpen alapja és amikor a remény lassan eltűnt, eltűntek a fények is a szerelmesek szeméből, amelyek egykor a Niagara szépségeit tükrözték vissza. Jött a munkanélküliség.

Jött az új munkaalkalom. George apja hetenként hét napig egy egy népszerű étterem bűzös konyhájában állt. Az edénmosószappan habjában a Niagara mellett töltött szép napokat látta, mint szenvedéseinek közvetlen okát. Egyedül minden könnyebb lenne, de kötve volt . Koloncként lógott rajta a felesége és George. Koloncnak érezte és lassan elfeledte őket. Elfelejtett törődni a gondolataikkal és kívánságaikkal. Apróságokon veszekedtek, később mindenem összemaragodtak. Minél tovább éltek együtt , annál messzebbre kerültek egymástól. Kétségtelen, George apja semmirekellő volt, de az anyja sem volt különb. Nem tudták, ők ,hogy egy bolond világnak a megtestesítői, amelyik annál inkább tönkre megy, minél inkább harcol az életéért.

Rose, miközben a sötét parkban mendegélt, nem tudta, George apja hol van. Nem is érdekelte. Égetőbb gondjai voltak. Nem volt lakása, sem kenyere és reménye sem volt, hogy ezektől a gondoktól megszabadul . Csak Nokafskyval találkozott, aki nem tudott rajta segíteni . Szemei ugyanúgy kopogtak éhségtől , akár a gyomra, vagy akár Rose és a kis George gyomra . Enni nem tudtak, hát beszélgettek , gondolataik annál elkeseredettebbek lettek, minél lágyabbá és gyengédebbé váltak szavaik.

A holdfény ezüstre festette a fák lombját. A levegő tiszta volt és a tücskök ciripeltek. Majdnem olyan szép volt, mint Vancouverben. A város milliányi fénye úgy csillogott a távolban, akár a szép Astorné asszony briliánsai. A kanadai hegyek éjszakai nyugalma feküdt a paron és a földet az égető naptól való félelem hideg veríték borította. Gondolatoktól terhes az éjszaka. Álmokban úszunk és elfeledjük a hétköznapi mechanikus törvényeit . De az egyik ember álma így különbözik a másiktól, mint a városi személtádák a „Superb” szalonkocsi a higénikus konyhájától .

Nokofsky túlságosan is jelentéktelen figura volt ahhoz , hogy lelkiállapotáról sok szót volna érdemes vesztegetni. Ugyan, kinek használna, ha cselekvéseinek okait a legvégsőig ki analizálnák ? Elég, ha elmondjuk, hogy ezen az éjszakán, agyában jótékony gondolatok szü-

lettek, melyeknek az volt a betetőzése, hogy először Rose Tisachny asszony, majd a saját torkát is elvágta. De a halál nem volt irántuk kegyes. George hangosan kiabált és így mindketten kórházba kerültek . Később Nokofsky azt mondta a rendőrségen: „Nem tudtam elviselni a nyomort, volt egy borotvám és úgy gondoltam, a legjobb lesz végezni „

Bolond emberek. Nemcsak a gazdagok útjai különösek és mozgalmasak, néha a szegényeké is az. Ez aztán megtölti az újságokat és az emberek csodálkozva olvassák. Örülnek, hogy végletek között élnek. Ugyan ki is akarna a valóságtól messzire került milliomos lenni , örökké szökni és rejtőzködni az emberi kíváncsiság elől, örökké védekezni a zsarolók és élősdiek ellen ? Vagy ki szeretne helyet cserélni ilyen elállatiasodott Nokofsky-féle teremtményekkel, akik éjszaka borotvával a zsebükben csavarognak a parkokban? Hála istennek ezek csak az élet cirkuszának attrakciói ; belépődíj az igazi , az átlagember számára egy újságpéldány ára . Elolvassák, elfelejtik és várják az új szenzációkat. Az élet ugyanis soha sem fárad bele az új produkciók szállításába .

„A hosszú élet mint osztályharc „

1904-ben születettél Németországban, Pomerániában. 14 évesen már spartakista vagy. Egy gyárban megízleled a „bérmunka édes gyümölcsseit”. „Csodálatos gyermekkor”, Grimm helyett robot, mező helyett kéményfüst. 1918-ban szerszámkészítőnek tanulsz a Siemesnél, ahol később delegálva leszel a gyári munkástanácsba. Csodálatos ifjúságod volt mert átélhetted a kommunista mozgalom reneszánszát, harcát. A proletárforradalom idején néhányszor letartóztatnak, halálbüntetéssel fenyegetnek (Dosztojevszkij is megúsza te sem adod alább) a KPD hiedelbergi szakadása után 1920 tavaszán a KAPD sorai között találunk. 1921 Kölnbe utazol munkát keresni időközben megismerkedsz Jan Apelel. Aktív szervező, agitátor vagy, közeli elvtársi kapcsolatban kerülsz Ottó Rühlével AAUD-E egyik alapítójával. Siralomvölgyi utazás, az ifjak tavaszi élet mámore odalett. Lecsengenek a harcok, a tavasz szele tovább nem énekel, a friss hajtásokat megöli – számúzi a tegnap. Irány az USA 1926. 1927 Chicago mérnökként melózol a Western - Electric-nél. 1931-ben, megpróbálsz újraéleszteni a Chicagiói Arbeiterzeitungot, August Spies és Joseph Dietzgen, nyomdokain, kísérleted nem sokáig tart. „Világválság kedélyes „munkásgyilkos érzülete. Belépsz az IWW-ba amely már csak árnyéka egykori önmagának és a világválság idejére már elvesztette radikális befolyását a munkástömegekre. Aktív tagjaitok száma nem éri el a 20 ezret, Chicagóban 500 elvtársatok lehet. Marx tanulmányozása éjt nappallá téve, szemgolyóid puska golyók, új elméletek labirintusaiban, felismerések, tévedések kavargós pályáin. Kapóra jön neked az öreg kommunista kobold tüzetes átvilágítása. Megerősítést nyersz. 1934-ben a kommunista pártból kizárt aktivistákkal illetve IWW tagokkal eleinte Egyesült Munkáspárt leninistáira akartál hatni, aztán International Council Correspondenc neven tevékenykedtetted. Egységesíteni próbáltátok az emigráns németországi mozgalmárokat. Posta galambjaitok repülnek Európa felé, fontos meghatározó kapcsolatban vagy a Glk körével (Pannekoekék apró társulatával). „Éppen abban az időben mikor megismertem a csoportot, adták ki a "Bolsevizmusról szóló téziseket". Ezt követően nemsokára holland fordításban is megjelent a korábban Németországban megjelent írás, melynek címe: "A kommunista termelés és elosztás alapelvei" Ebben az orosz forradalom általában és főleg a bolsevik gazdaságpolitika volt alávetve egy alapvetően marxista analízisnek. Ezt az elméleti munkát egy Rosa Luxemburg és Lenin közti ellentétek feltárásával foglalkozó leírással és I. Harper "Lenin mint filozófus" c. munkájával kerekítették és zárták le. Hogy ez utóbbi szerepe nem más volt mint Anton Pannekoek, az akkoriban a csoport tagjai előtt már nem volt titok. Csak évekkel később tudtam meg, hogy a "tézisek" - ha nem tévedek Alexander Schwab-tól, a Lenin és Luxemburg ellentétéről

szóló szöveg pedig Paul Mattick-tól származott. Mattick írása nem csak azért volt fontos, mert felfedte a lenini alapok társadalmi hátterét, hanem mert a proletár és polgári forradalom közti alapvető különbséget is megmagyarázta. Azáltal, hogy Mattick megmutatta: Az a Lenin aki "nem tudta elképzelni a proletár forradalmat intellektuális tudat nélkül, aki az egész forradalmat a " mindentudók" vagy a lenini "hivatásos forradalmárok" tudatos beavatkozásának kérdésévé változtatta, polgári forradalmárrá süllyedt, egyben kritizálta Lenin "szubjektív politikai momentumának túlhangsúlyozását" is, amely Leninnek annyit jelentett, mint "a szocializmus politikai tetté szervezését" A proletár forradalom politikai tetteként való felfogását Mattick szembeállította azzal a ténnyel, hogy mindenek előtt a forradalom társadalmi jellegét kell megérteni. Leninnel ellentétben, aki a politikai tudatot - amit szerinte a munkásosztály nem képes létrehozni - a tisztán politikai fordulat előfeltételének tekinti, Mattick rámutat arra, hogy a munkásforradalomnak - Marx belátása szerint - egyáltalán nincs szüksége egy ilyen élcsapat által létrehozott tudatra. „ Így emlékezett rád elvtársad Cajo Brendel.

Intenzív kapcsolatban lépsz Henryk Grossmannal , („Az újratermelési és felhalmozási folyamatot az egész fellendülési periódus alatt egyensúlyi helyzetben vizsgáltuk, ami azt jelenti, hogy minden áru vevőre talál. Ennek ellenére a felhalmozás bizonyos pontján tőketúltermelés következik be, és pedig az elégtelen felhasználás következtében. A túltermelés nem azt jelenti, hogy hiányzik a vásárlóerő az áruk felvételéhez , hanem azt, hogy nem kifizetődő áruk vásárlása a termelés növeléséhez, mert a termelés bővítése nem lenne rentábilis."). Átvetted és továbbfejlesztetted Grossmann a kapitalizmus összomlásáról szóló (luxemburgétól eltérő) elméletét és megkísérled az IWW programjával elegyíteni és ezen a szemüvegen át tekinteni a kapitalista gazdaságtanra. A program írsz de túl” marxistára sikeredett „ , nem fogadták el. Grossmann elméletének használhatóságán kapcsán Panekoekkel is polémiaiba keveredtek, azon ritka kivételek egyike volt ez , amikor mélyen nem értettetek egyet . 1935-ben Karl Korsch elvtársad, barátod. Elmédet élénken foglalkoztatja a világválság, munkanélküliség , tanácsrendszer problematikája . Világ életedben bolsevik ellenes voltál , mindig is próbáltad elmélyíteni annak kritikáját . Ennek révén ragyogó kritikáddal bombázod a CNT sorait , elvetve népfrontot, antifaszizmust ,bolsevizmust .” Az anarchisták radikális frázisait nem kellett követni; ezek csak eszközként szolgáltak a munkások ellenőrzésére a CNT apparátusa által, “a CNT nélkül” - írták büszkén - “nem kormányozható az antifaszista Spanyolország”. Részt akartak venni a munkások kormányzásában és a nekik való parancsolásban. Csupán saját illendő részüket kérték a zsákmányból, mivel felismerték, hogy az egész valószínűleg nem lehet az övék. Csakúgy mint a 'bolsevikok',

azonosították saját szervezeti igényeiket a munkásosztály igényeivel és érdekeivel. Amit ők elhatároztak, az jó volt, nem volt szükség arra, hogy a munkások maguk gondolkozzanak és döntsenek, mert ez csak akadályozta volna a harcot és zavart eredményezett volna; a munkásoknak egyszerűen követniük kellett megmentőiket. Egyetlen kísérlet sem történt arra, hogy megszervezzék és megszilárdítsák a munkásosztály valódi hatalmát „ Nem kiábrándultok de magatokra maradtok ,eközben a prolik levadásszák egymást Hispánia frontjain , Sztálin és Hitler egyezkedik , a világháború hentesei irtó hadjáratot folytatnak a kommunista mozgalom ellen . A vörös zászlót egymástól elszigetelt nyugat-európai elvtársak kísérik meg lobogtatni a demokrácia - sztálinizmus- fasizmus- antifasizmus gigászi hadaival szemben . 1938-tól a Living Marxism majd ezt követőleg New Essays-nek egyik fő zsoltár éneklője vagy, szerkesztője amely korábbi kísérleteitek egyenes ágú folytatásai. Helmut Wagner , Karl Korsch, H. C. Meijer, Anton Pannekoek, Daniel Guerin, Sebastian Frank és mások keze nyomán életben tartjátok a tanácskommunista /kommunista elméletet .Az Egyesült Államok Állampolgára lettél , ha nem teszed meg ezt a lépést ,akkor automatikusan sem munkavállalói jogot ,sem semmiféle biztosítást nem kaphattál volna. A háború után megúszod a [mccarthyizmus](#) keresztes hadjáratát 1952-ben Vermontonban házad építész hét évig élsz itt , Adornoék intézetének is dolgozol ,közel kapcsolatban azonban nem kerülsz velük. Irány Cambridge, Massachusetts . Te alkalmi munkákat csinálsz , közben irogatsz apróbb folyóiratokba , feleségedet az egyetem alkalmazza . Felvillantod Keynes ellenes könyvedet Marx and Keynes, The Limits of the Mixed Economy a címe , 60- as években járunk , Marcusét elemzed („Általában - a múltban éppúgy, mint ma - a munkásosztály szocialista forradalmába vetett reményt feladják mindazok, akiknek várakozása szerint a társadalmi problémák megoldhatók reformok útján a kapitalizmus keretein belül. Számukra a forradalom nem csak nagyon valószínűtlenné, de teljesen feleslegessé is vált. Az egydimenziós társadalom és az egydimenziós ember felemelkedése miatt nemcsak hogy nem búsulnak, de egyenesen ünneplik azt mint a munka és a tőke közös eredményét, amely az egész társadalom javára szolgál. Marcuse megkülönbözteti magát a marxizmus és a proletárforradalom efféle “kritikusaitól” azzal, hogy elveti a reformista törekvések “végső” eredményét. Számára a világ rossz és reménytelen állapotban van, mert nem volt, és láthatóan nem lesz proletár forradalom; mert a marxizmus nem bizonyult összeegyeztethetőnek a kapitalizmus rugalmasságával és azzal a képességével, hogy nem csak hogy el tudja nyelni a munkásosztály forradalmi potenciálját, de azt még a saját javára is tudja fordítani „) . A hetvenes években Dániában a „vörös egyetemen” tartasz előadásokat a témád örökzöld : Marx Politikai Gazdaságtana. Társad, elvtársad M. Rubel is itt mutogatja öregedő ujjával a tőke mozgását a

táblán, de a trockista mócsingot E. Mandelt is falai között tudja az egyetem. Letétbe helyezhetettek volna részére egy-két „hátgerinc fuvola” rúgást, törést! 1981 februárjában leadod szerelését, elvonulsz a paradicsomba kipihenni fáradalmaid. Iszogatsz Rühlével, vitatkozol Pannekoekkel ama fránya összeomlás teórián, és Marx a sakk partnere vagy, sakkozás közben kérdezzetik egymást derűsen -keserűen de előre tekintve. Olykor együtt éneklitek az Geyer Flórián dalát, pár korsó remek sör mellett.

Mindvégig azt vallottad tanácskommunista elvtársaiddal együttesen, hogy „ami a forradalmat illeti, ugyanez érvényes a proletárdiktatúrára is. A munkásságnak éppoly kevésbé van szüksége elnyomó gépezetre, mint egy tanácsokon kívül álló politikai szervezetre. (Végül is a különálló politikai szerv csak a forradalmi szituáció kiforratlanságát fejezi ki, azt hogy a kapitalizmus megdöntése még nem lehetséges.) A tanácsoknak önmaguknak kell kézben tartaniuk a gazdasági és politikai hatalmi eszközöket, és ez csak akkor lehetséges, ha nem adják át azt szabad akaratukból egy különálló testületnek. Két különálló hatalmi központ létezése csak az egyik megsemmisüléséhez vezethet. A tanácsok szervezik meg a diktatúrát, mint később a termelést és az elosztást is. Nem tűrhetnek el maguk mellett még egy hatalmat, mert abban már benne foglaltatna jövődő hatalmától való megfosztása is. "Minden hatalmat a tanácsoknak!" ez nem csupán üres frázis, hanem a legkeserűbb szükségszerűség is. Ettől az alapelvtől való minden eltérés máris a tanácsok hatalomvesztésének elindításához vezet és ezzel a kommunista harc megnehezítéséhez „és mondd és mondd: „A kommunizmus a munkástanácsok rendszere lesz vagy nem fog létezni. A „szabad és egyenlő termelők társulása”, mely meghatározza saját termelését és elosztását, a termelés tekintetében csak az önrendelkezés rendszereként képzelhető el, és úgy, hogy semmilyen más hatalom nincs, csak maguknak a termelőknek a kollektív akarata. Ez az Állam és minden állami alapú kizsákmányolási rendszer végét jelenti. Tervezett termelésnek kell lennie, a csereviszonyok közvetítése és a piaci rendszer forgandósága nélkül. A termelés társadalmi jellegének szabályozása félre kell hogy dobja a fétisszerű érték és árviszonyokat, és az idővel való gazdálkodás értelmében kell megvalósulnia, a közvetlen munkaidővel a számítás mértékeként, ahol a számításra még mindig szükség van. Az ilyen fejlődés előfeltételezi a saját politikai hatalommal rendelkező központi kormány hiányát. A tanácsrendszer központi intézményei pusztán vállalatok a többi között, bármilyen különleges apparátus nélkül, mely arra való, hogy más tanácsok: vagy más vállalatok beleegyezése nélkül saját akaratát erőltesse. A rendszer struktúrájának olyannak kell lennie, hogy összekapcsolja a központi szabályozást, a termelők önrendelkezésével. Jóllehet a fejletlenség

feltételei között, mely szemben állt a tanácsokkal egy sikeres sikeres politikai forradalom után (az utalás 1917 Oroszországra vonatkozik}, gyakorlatilag lehetlenné vált egy munkástanácsokon alapuló kommunista társadalom megvalósítása; a fejlett kapitalista nemzetekben uralkodó feltételek sokkal inkább számításba veszik a szocializmus tanácsrendszeren keresztüli megvalósítását. Éppen a kapitalizmus előrehaladottabb *formája* az, fejlett technológiájával, magas termelékenységével és kommunikációs hálózatával, mely anyagi bázist nyújt a munkástanácsok rendszerén alapuló kommunizmus bevezetéséhez. A tanácseszmé nem egy múltbeli dolog, hanem a legrealisztikusabb ajánlat a szocialista társadalom bevezetésére. Semmi, ami az utóbbi évtizedekben fejlődött ki, nem rabolta el tőle megvalósíthatóságát; ellenkezőleg csupán igazolta a munkástanácsok nem-utópikus jellegét és egy valóban kommunista társadalom kiemelkedésének lehetőségét „

De a vörös ördög, kobold, kebelbarátunk Robin Godfellow nem alszik. Nem is aludhat a mindent megerősökölő kapitalista jelenben. Nem elégedhettünk meg kritikátlan ikonképzésekkel, nosztalgikus utazásokkal a közel múlt felforgatóinak mozgalmi panteonjaiban. Ezért Jean Barott általában véve vett tanácskommunizmusról irt kritikájának felelevenítésével záránk kirándulásunkat. Barott jelenetében ugyan Pannekeok neve forog körbe- körbe, de általánosítva kell értenünk a kritikáját, hiszen neked egy és azonos álláspontod volt a lényegét illetően (az egyik éles kivételről már szözlöttünk) fáradthatatlan, elnyűhetetlen elvtársaddal, égboltok jeles kutatójával.

„ A 30-as évek elején Pannekeok és mások kísérletet tettek a kommunizmus meghatározására. Oroszországot már a 20-as évek elején elítélték mint kapitalista államot. Most visszatértek Marx értékeléséhez. Megállapították, hogy a kapitalizmus az értékfelhalmozásért folyó termelés, míg a kommunizmus az érték felhasználásáért, az emberek igényeinek kielégítéséért folyó termelés. De szükség van bizonyos tervezésre: a pénz közvetítése nélkül a társadalomnak meg kell szerveznie egy precíz könyvelési rendszert, hogy nyomon kövesse az összes megtermelt javakban foglalt munkaidő mennyiségét. Pontos számolás gondoskodik róla, hogy semmi se vesszen kárba. Pannekeok és elvtársai helyesen tették, hogy visszatértek az értékhez és következményeihez. De tévedtek abban, hogy egy racionális munkaidő-számítási rendszer után kutattak. Amit ajánlanak, az valójában az értéktörvény (hiszen az érték nem más, mint egy termék termeléséhez szükséges társadalmi munkamennyiség) a pénz beavatkozása nélkül. Megjegyezzük, hogy Marx ezt megtámadta 1857-ben, a Grundrisse elején. De a német (és holland) baloldali

kommunisták legalább előtérbe helyezték a kommunista elmélet magját. A német polgárháborúban, 1919-től 1923-ig, a legaktívabb munkások új szervezeti formákat hoztak létre, melyek többségét „unióknak” vagy „tanácsoknak” hívták, bár a létező munkástanácsok többsége reformista volt. Pannekoek azt a nézetet fejlesztette ki, hogy ezek a formák a mozgalom számára fontosak, ténylegesen életbevágók voltak, mert szemben álltak a hagyományos pártformával. Ezen a ponton támadta meg a tanácskommunizmus a pártkommunizmust. Pannekoek nekiállt teljesebb mértékben kifejleszteni ezt az aspektust, amikor a második világháború után kiadta a Munkástanácsok-at, amely egy tisztán tanácselvű ideológiát fejt ki. A forradalom egy demokratikus folyamattá válik, amelyet a munkások teljes mértékben meghatároznak és ellenőriznek. A szocializmus a munkásönigazgatásra redukálódik. Ami a forradalmárokat illeti, az ő feladatuk csupán a levelezés, elméletek közzététele, információk körözése és annak leírása, amit a munkások tesznek. De nem kell állandó politikai csoportba szerveződniük, megpróbálniuk meghatározni egy politikai stratégiát vagy ennek megfelelően cselekedniük, nehogy a munkások új vezetőivé és később új uralkodó osztállyá váljanak. Megpróbáltam kimutatni, mennyire helytelen mindez a „Leninizmus és az ultrabaloldal” című fejezetben, amely először 1969-ben füzetként jelent meg. Oroszországnak mint államkapitalista államnak az elemzése felől Pannekoek azoknak az elemzése irányába fordul, akik a nyugati országokban a munkások képviselőiként cselekednek a kapitalizmuson belül, mindenekelőtt a szakszervezetnek az elemzése felé.

Pannekoek jártas volt a proletariátusnak a tőkével szembeni ellenállása közvetlen formáiban, és megértette az ellenforradalom győzelmét. De félreértette a kommunista mozgalom általános kontextusát: alapját (a munkás munkaerejének áruvá válását), harcát (centralizált akció az állam és a létező munkásmozgalom ellen), célját (olyan új társadalmi viszonyok létrehozása, amelyekben nem létezik gazdaság mint olyan). Fontos szerepet játszott a forradalmi mozgalom megreformálásában. Látnunk kell hozzájárulásának korlátait, és aztán integrálnunk kell azt a felforgató elmélet általános újrafogalmazásába „

contact:

Gondolkodó Antikvárium

**gondolkodo.mypressonline.com / DE TE FABULA
NARRATUR**

e-mail: gondolkodo@citromail.com